

Załącznik nr 2

**Treści dotyczące obszarów wychowania i profilaktyki zawarte
w podstawach programowych przedmiotów kształcenia ogólnego
w wybranych typach szkół**

1. Zdrowie – edukacja zdrowotna

Przedmiot	Wymagania szczegółowe – uczeń
Wychowanie przedszkolne	<ul style="list-style-type: none">▪ zgłasza potrzeby fizjologiczne, samodzielnie wykonuje podstawowe czynności higieniczne;▪ spożywa posiłki z użyciem sztućców, nakrywa i sprząta przed i po posiłku;▪ uczestniczy w zabawach ruchowych – wykonuje różne formy ruchu;▪ nazywa części ciała i dostrzega zmiany w swoim rozwoju fizycznym na przestrzeni kilku lat;▪ wykonuje podstawowe ćwiczenia kształtujące nawyki utrzymania prawidłowej postawy ciała;▪ ubiera się odpowiednio do warunków atmosferycznych występujących w danej porze roku;▪ wyrabianie nawyków zdrowotnych przy każdej nadarzającej się sytuacji np. mycie rąk po skorzystaniu z toalety, korzystanie z chusteczek higienicznych;▪ właściwe zachowanie w czasie:<ul style="list-style-type: none">- korzystania ze środków transportu,- poruszania się po drogach,- przebywania w ciszy,- zabawy,▪ poznanie sytuacji zagrażających bezpieczeństwu.
Edukacja wczesnoszkolna	<ul style="list-style-type: none">▪ dba o higienę oraz estetykę własną i otoczenia;▪ ma świadomość znaczenia odpowiedniej diety dla utrzymania zdrowia człowieka;▪ posługuje się numerami telefonów alarmowych, formułuje komunikat wezwania o pomoc: Policji, Pogotowia Ratunkowego, Straży Pożarnej;▪ posługuje się danymi osobowymi w kontakcie ze służbami mundurowymi i medycznymi, w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia;▪ reaguje stosownym zachowaniem w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa, zdrowia jego lub innej osoby;▪ wymienia wartości odżywcze produktów żywnościowych, ma świadomość znaczenia odpowiedniej diety dla utrzymania zdrowia, ogranicza spożywanie posiłków o niskich wartościach odżywczych i niezdrowych, zachowuje umiar w spożywaniu

	<p>produktów słodzonych, zna konsekwencje zjadania ich w nadmiarze;</p> <ul style="list-style-type: none">▪ przygotowuje posiłki służące utrzymaniu zdrowia;▪ ubiera się odpowiednio do stanu pogody, poszukuje informacji na temat pogody, wykorzystując np. internet;▪ ma świadomość, iż nieodpowiedzialne ;▪ wie, że ludzie posługują się różnymi językami i aby się z nimi porozumieć, warto nauczyć się ich języka;▪ posiada podstawowe informacje o krajach, w których ludzie posługują się danym językiem obcym;▪ stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe (np. wita się i żegna, dziękuje, prosi, przeprasza)
Wychowanie fizyczne	<ul style="list-style-type: none">▪ opisuje, jakie znaczenie ma aktywność fizyczna dla zdrowia;▪ opisuje piramidę żywienia i aktywności fizycznej;▪ opisuje zasady zdrowego odżywiania;▪ przestrzega zasad higieny osobistej i czystości odzieży;▪ przyjmuje prawidłową postawę ciała w różnych sytuacjach;▪ omawia sposoby postępowania w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia;▪ wymienia czynniki, które wpływają pozytywnie i negatywnie na zdrowie i samopoczucie oraz wskazuje te, na które może mieć wpływ;▪ omawia sposoby redukcji nadmiernego stresu i radzenia sobie z nim w sposób konstruktywny;▪ wymienia przyczyny i skutki otyłości oraz nieuzasadnionego odchudzania się i używania sterydów w celu zwiększenia masy mięśni;▪ wyjaśnia wymogi higieny wynikające ze zmian zachodzących w organizmie w okresie dojrzewania;
Informatyka	<ul style="list-style-type: none">▪ w sposób odpowiedzialny posługuje się technologią dostosowaną do jego predyspozycji psychofizycznych i zdrowotnych;
Technika	<ul style="list-style-type: none">▪ przyjmuje postawy odpowiedzialności za współczesny i przyszły stan środowiska;▪ kształtuje umiejętności segregowania i wtórnego wykorzystania odpadów znajdujących się w najbliższym otoczeniu;
Przyroda	<ul style="list-style-type: none">▪ kształtowanie umiejętności właściwego reagowania na niebezpieczeństwa zagrażające życiu i zdrowiu;▪ doskonalenie umiejętności dbałości o własne ciało, jak i najbliższe otoczenie;▪ poznawanie siebie, swoich zdolności i rozwijanie zainteresowań sprzyjających motywacji do uczenia się;▪ przestrzega podstawowych zasad higieny;
Biologia	<ul style="list-style-type: none">▪ analizuje związek pomiędzy własnym postępowaniem a zachowaniem zdrowia oraz rozpoznaje sytuacje wymagające konsultacji lekarskiej;

	<ul style="list-style-type: none">▪ uzasadnia konieczność ochrony przyrody;▪ opisuje i prezentuje postawę i zachowania człowieka odpowiedzialnie korzystającego z dóbr przyrody;
WOS	<ul style="list-style-type: none">▪ rozpoznaje przypadki wymagające postaw asertywnych;▪ podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; uzasadnia, że można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań innych ludzi lub przeciwstawić się im; przedstawia różne formy zachowań asertywnych;
Edukacja dla bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none">▪ wyjaśnia zależności między zdrowiem fizycznym, psychicznym, emocjonalnym a społecznym; wyjaśnia wpływ stresu na zdrowie;▪ wymienia zachowania, które sprzyjają zdrowiu (prozdrowotne), zagrażają zdrowiu oraz wskazuje te, które szczególnie często występują wśród nastolatków; odróżnia czynniki środowiskowe i społeczne (korzystne i szkodliwe), na które człowiek może mieć wpływ od takich, na które nie może mieć wpływu;▪ omawia krótkoterminowe i długoterminowe konsekwencje zachowań sprzyjających (prozdrowotnych) i zagrażających zdrowiu;▪ dobiera i demonstruje umiejętności komunikacji interpersonalnej istotne dla zdrowia i bezpieczeństwa (odmowa, zachowania asertywne, negocjowanie);▪ wymienia rzetelne źródła informacji o zdrowiu, chorobach, świadczeniach i usługach zdrowotnych;▪ ocenia własne zachowania związane ze zdrowiem, ustala indywidualny plan działania na rzecz własnego zdrowia;▪ ustala, co sam może zrobić, aby stworzyć warunki środowiskowe i społeczne, które są korzystne dla zdrowia (ochrona środowiska przyrodniczego, wsparcie społeczne, komunikacja interpersonalna, współpraca osób, instytucji i organizacji na rzecz zdrowia itp.);
Wychowanie do życia w rodzinie	<ul style="list-style-type: none">▪ radzi sobie w sytuacji konfliktu, presji grupy, stresu;
Język obcy nowożytny nauczany jako pierwszy	<ul style="list-style-type: none">▪ posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie <u>zdrowie</u> (np. tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie);▪ posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie <u>żywienie</u> (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, nawyki żywieniowe, lokale gastronomiczne);

Religia/etyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dba o swoje zdrowie i życie jako dar Boga, ▪ wyjaśnia zagrożenie zdrowia własnego i innych, ▪ wyjaśnia negatywny wpływ alkoholu, nikotyny i substancji psychoaktywnych na zdrowie człowieka.
---------------	--

2. Relacje – kształtowanie postaw społecznych

Przedmiot	Wymagania szczegółowe – uczeń
Wychowanie przedszkolne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przejawia poczucie własnej wartości jako osoby, nawiązuje relacje rówieśnicze; ▪ odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do rodziny, narodu, grupy przedszkolnej itp.; ▪ posługuje się swoim imieniem, nazwiskiem, adresem; ▪ ocenia swoje zachowanie w kontekście przyjętych norm i zasad w grupie; ▪ obdarza uwagą inne dzieci i osoby dorosłe, ▪ organizowanie świąt o charakterze rodzinnym; ▪ aktywne uczestnictwo w dbaniu o porządek i wystrój sali zajęć;
Edukacja wczesnoszkolna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy: rodzina, klasa w szkole, drużyna sportowa, społeczność lokalna, naród; respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach; ▪ przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania w odniesieniu do przyjętych norm i zasad; ▪ współpracuje z uczniami, wymienia się z nimi pomysłami i doświadczeniami, wykorzystując technologię; ▪ dostrzega, że każdy powinien brać odpowiedzialność za swoje wybory; ▪ dostrzega, że lepiej poznaje siebie, bardziej się rozwija i czerpie szczęście w relacji z innymi osobami niż w samotności; ▪ odkrywa, że współtworzy różne wspólnoty osób, np. rodzinę, klasę, państwo; ▪ ma świadomość, że każdej osobie ludzkiej, także jemu, należy się szacunek, że szacunkiem należy obdarzać także wspólnoty osób – rodzinę, klasę, naród (ojczyznę), w tym wspólnotę religijną – a także symbole tych wspólnot; ▪ szanuje godność każdej osoby ludzkiej oraz swoją, wyraża swoim komunikatem werbalnym i niewerbalnym; ▪ uwzględnia coraz częściej godność i dobro innych osób, podejmując decyzję o działaniu; ▪ wyraża szacunek wobec osób, wspólnot osób oraz ich symboli w sytuacjach codziennych i uroczystych, przejawiając właściwe zachowanie; ▪ wchodzi w relacje z innymi osobami (rówieśnikami,

	<p>nauczycielami), szanując to, co jest wartością dla nich, i nazywając to, co jest wartością dla niego;</p> <ul style="list-style-type: none">▪ naśladuje i przyjmuje jako własne zachowania dobre na podstawie doświadczeń ze świata realnego oraz przykładów płynących z tekstów literackich, filmów i innych źródeł;▪ przestrzega zasad obowiązujących we wspólnocie osób, której jest członkiem;
Wychowanie fizyczne	<ul style="list-style-type: none">▪ uczestniczy w sportowych rozgrywkach klasowych w roli zawodnika, stosując zasady „czystej gry”: szacunku dla rywala, respektowania przepisów gry, podporządkowania się decyzjom sędziego; potrafi właściwie zachować się w sytuacji zwycięstwa i porażki, podziękować za wspólną grę;▪ pełni rolę organizatora, sędziego i kibica w ramach szkolnych zawodów sportowych;▪ wyjaśnia zasady kulturalnego kibicowania;▪ wyjaśnia, jak należy zachować się w sytuacjach związanych z aktywnością taneczną;▪ omawia znaczenie dobrych relacji z innymi ludźmi, w tym z rodzicami oraz rówieśnikami tej samej i odmiennej płci;▪ identyfikuje swoje mocne strony, budując poczucie własnej wartości, planuje sposoby rozwoju oraz ma świadomość słabych stron, nad którymi należy pracować;▪ wykazuje kreatywność w poszukiwaniu rozwiązań sytuacji problemowych;▪ wykazuje umiejętność adekwatnej samooceny swoich możliwości psychofizycznych;▪ współpracuje w grupie szanując poglądy i wysiłki innych ludzi, wykazując asertywność i empatię;▪ motywuje innych do udziału w aktywności fizycznej, ze szczególnym uwzględnieniem osób o niższej sprawności fizycznej i specjalnych potrzebach edukacyjnych (np. osoby niepełnosprawne, osoby starsze);
Informatyka	<ul style="list-style-type: none">▪ uczestniczy w zespołowym rozwiązaniu problemu, posługując się technologią taką jak: poczta elektroniczna, forum, wirtualne środowisko kształcenia, dedykowany portal edukacyjny;▪ identyfikuje i docenia korzyści płynące ze współpracy nad wspólnym rozwiązywaniem problemów;▪ bierze udział w różnych formach współpracy, jak: programowanie w parach lub w zespole, realizacja projektów, uczestnictwo w zorganizowanej grupie uczących się; projektuje, tworzy i prezentuje efekty wspólnej pracy;
Przyroda	<ul style="list-style-type: none">▪ zachęcanie do działania na rzecz środowiska lokalnego;▪ doskonalenie umiejętności w zakresie komunikowania się, współpracy i działania oraz pełnienia roli lidera w zespole;
Biologia	<ul style="list-style-type: none">▪ prezentuje postawę szacunku wobec siebie i wszystkich istot żywych;

WOS	<ul style="list-style-type: none">▪ współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich;▪ wykazuje konieczność współdziałania w życiu społecznym i wyjaśnia istotę samorządności;▪ uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną; rozumie znaczenie potrzeb społecznych człowieka (kontaktu, przynależności, uznania);▪ przedstawia zasady komunikowania się; wyjaśnia zasady skutecznej autoprezentacji – kształtowania swojego wizerunku;▪ wymienia cechy grup społecznych; charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę nastawioną na realizację określonego zadania; uzasadnia, że efektywna współpraca przynosi różne korzyści; przedstawia różne formy współpracy w grupie;▪ rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji;▪ rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji;▪ przedstawia cele i przykłady działania organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce; wyjaśnia ideę wolontariatu i przedstawia formy działalności wolontariuszy;
Wychowanie do życia w rodzinie	<ul style="list-style-type: none">▪ zna i stosuje zasady <i>savoir-vivre'u</i> w różnych sytuacjach społecznych;▪ rozumie zasady komunikacji werbalnej i niewerbalnej i jej znaczenie w relacjach interpersonalnych; przyjmuje odpowiedzialność za manifestowane reakcje, wypowiedane i pisane słowa;▪ kształtuje i wyraża postawy asertywne, gdy nie może lub nie powinien czegoś wykonać, stara się odmawiać tak, by nie ranić drugiego;▪ bierze udział w życiu społecznym przez: wolontariat, stowarzyszenia, grupy nieformalne i aktywność indywidualną; ujawnia wrażliwość na osoby potrzebujące pomocy i zna konkretne sposoby jej udzielania;
Matematyka	<ul style="list-style-type: none">▪ sprawnie wykorzystuje narzędzia matematyki w życiu codziennym a także kształci myślenie matematyczne;▪ pracuje w zespole i jest społeczny aktywnie;
	<ul style="list-style-type: none">▪ uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie w formie prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych;▪ współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych);▪ posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie

	<p><u>życie prywatne</u> (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);</p>
Religia/etyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odnosi się do innych ludzi jak do swoich siostr i braci; ▪ w codziennych sytuacjach zachowuje się zgodnie z zasadami odpowiednimi dla ucznia Jezusa; ▪ wyjaśnia swoimi słowami, co znaczy kochać Boga i bliźniego, ▪ szanuje starszych, biednych, chorych i cierpiących, ponieważ ukochał ich Jezus; ▪ współdziała z rówieśnikami podczas zabawy i nauki oraz pomaga dzieciom i dorosłym na miarę swoich możliwości, ▪ kontaktuje się z najbliższymi, rówieśnikami i dorosłymi, ▪ charakteryzuje, na czym polega postawa szacunku wobec rodziców i innych dorosłych oraz właściwe odniesienia do drugich: wdzięczność, gotowość do dzielenia się z innymi, wzajemne obdarowywanie się, przeproszanie; ▪ wskazuje, jak należy troszczyć się o dobro wspólne: klasowe, rodzinne, parafialne; ▪ przejawia postawę życzliwości i koleżeństwa wobec rówieśników; ▪ odpowiedzialnie podejmuje własne zadania w najbliższym otoczeniu; ▪ uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się w działania instytucji, które ją prowadzą.

3. Kultura – wartości, normy i wzory zachowań

Przedmiot	Wymagania szczegółowe – uczeń
Wychowanie przedszkolne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ używa zwrotów grzecznościowych; ▪ nazywa i rozpoznaje wartości związane z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi np. życzliwość okazywana dzieciom i dorosłym; ▪ poznawanie wartości moralnych – dążenie do zrozumienia i przeżywania wartości moralnych, takich jak: dobro, szacunek, uczciwość, odwaga, piękno, wskazywanie przeciwieństw poznanych wartości np. zło, nieuczciwość, kłamstwo, zwrócenie uwagi na ich nie akceptowanie społeczne; ▪ współtworzenie przyjaznej atmosfery w grupie – przestrzeganie wspólnie ustalonych umów i zasad regulujących współżycie w grupie; ▪ rozwijanie relacji pomiędzy dziećmi, opartych na wzajemnym szacunku i akceptacji;
Edukacja wczesnoszkolna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia swoje postępowanie i innych osób, odnosząc się do poznanych wartości, takich jak: godność, honor,

	<p>sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, umiar, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przepraszenie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne respektowane przez środowisko szkolne;</p> <ul style="list-style-type: none">▪ szanuje zwyczaje i tradycje różnych grup społecznych i narodów, przedstawia i porównuje zwyczaje ludzi, np. dotyczące świąt w różnych regionach Polski, a także w różnych krajach;▪ określa, co jest dobre, a co jest złe, w otaczającym go świecie i w świecie poznawanych tekstów oraz podaje uzasadnienie swojego zdania;▪ odróżnia szczęście od doraźnie odczuwanej przyjemności i poznaje, że dobro jest źródłem szczęścia własnego oraz innych osób;▪ odkrywa, że wspólnota osób, której jest członkiem, ustanawia swoje zasady (normy) i oczekuje ich respektowania;
Język polski	<ul style="list-style-type: none">▪ kształtuje umiejętność uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym;▪ rozwija zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami;▪ kształci postawy szacunku dla przeszłości i tradycji literackiej jako podstawy tożsamości narodowej;▪ rozwija zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym i potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych;▪ rozwija szacunek dla wiedzy, wyrabia pasję poznawania świata i zachęca do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości;▪ rozwija umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania;▪ rozwija umiejętność rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy, w tym stosowania cudzysłowu, przypisów i odsyłaczy, oraz szacunku dla cudzej własności intelektualnej;▪ kształci nawyki systematycznego uczenia się oraz porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania;▪ jest zachęcany do rozwijania swoich uzdolnień przez udział w różnych formach poszerzania wiedzy, na przykład w konkursach, olimpiadach przedmiotowych i wykładach, oraz rozwijania umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
Historia	<ul style="list-style-type: none">▪ poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje;
Informatyka	<ul style="list-style-type: none">▪ opisuje kwestie etyczne związane z wykorzystaniem komputerów i sieci komputerowych, takie jak: bezpieczeństwo, cyfrowa tożsamość, prywatność, własność intelektualna, równy dostęp do informacji i dzielenie się informacją;▪ postępuje etycznie w pracy z informacjami;

Plastyka	<ul style="list-style-type: none">▪ zna dziedzictwo kulturowe najbliższego otoczenia, wymienia zabytki i dzieła architektury (historycznej i współczesnej);▪ zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny”;
Przyroda	<ul style="list-style-type: none">▪ kształtuje postawy związane z tożsamością kulturową regionu;
Geografia	<ul style="list-style-type: none">▪ łączy racjonalność naukową z refleksją nad pięknem i harmonią świata przyrody oraz dziedzictwem kulturowym ludzkości;▪ przyjmuje postawy szacunku do środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozumienie potrzeby racjonalnego w nim gospodarowania;▪ rozwija w sobie poczucie tożsamości oraz wykazywanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej;▪ ma poczucie dumy z piękna ojczystej przyrody i dorobku narodu (różnych obiektów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego własnego regionu i Polski, krajobrazów Polski, walorów przyrodniczych, kulturowych, turystycznych oraz sukcesów polskich przedsiębiorstw na arenie międzynarodowej);▪ kształtuje pozytywne – emocjonalne i duchowe – więzi z najbliższym otoczeniem, krajem ojczystym, a także z całą planetą Ziemią;▪ rozwija postawy współodpowiedzialności za stan środowiska geograficznego, kształtowanie ładu przestrzennego oraz przyszłego rozwoju społeczno--kulturowego i gospodarczego „małej ojczyzny”, własnego regionu i Polski;▪ przełamuje stereotypy i kształtuje postawy szacunku, zrozumienia, akceptacji i poszanowania innych kultur przy jednoczesnym zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego narodu i własnej tożsamości;
WOS	<ul style="list-style-type: none">▪ uzasadnia, że konflikt w grupie może wynikać z różnych przyczyn (sprzeczne interesy, inne cele); przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów oraz analizuje ich zalety i wady;▪ podaje cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna); wykazuje, odwołując się do działań wybitnych Polaków, znaczenie ich urzeczywistnienia dla pożytku publicznego;▪ wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne, grupę posługującą się językiem regionalnym oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) i lokalizuje miejsca ich zwartego zamieszkiwania; przedstawia – za Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej – prawa przysługujące etnicznym grupom mniejszościowym;▪ uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną, narodową/etniczną, państwową/obywatelską, europejską); rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, oraz uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się tym zjawiskom;

	<ul style="list-style-type: none">▪ planuje dalszą edukację, uwzględniając własne zainteresowania, zdolności i umiejętności oraz rady innych osób i sytuację na rynku pracy;
Muzyka	<ul style="list-style-type: none">▪ poznaje i popularyzuje przykłady muzycznej twórczości ludowej, obrzędy, zwyczaje, tradycje swojego regionu;▪ zna repertuar kulturalnego człowieka, orientując się w sztandarowych utworach z dziejów historii muzyki i współczesnej kultury muzycznej oraz wartościowej muzyki popularnej;▪ zna i wymienia instytucje upowszechniające kulturę muzyczną we własnym regionie, kraju i na świecie oraz ich działalność, a także śledzi wydarzenia artystyczne;▪ uczestniczy w tworzeniu artystycznych projektów edukacyjnych o charakterze interdyscyplinarnym (również z wykorzystaniem technologii informacyjnej);▪ angażuje się w kreowanie kultury artystycznej swojej szkoły i najbliższego środowiska;▪ uczestniczy realnie lub wirtualnie w różnorodnych wydarzeniach muzycznych;▪ stosuje zasady wynikające ze świadomego korzystania i uczestniczenia w dorobku kultury muzycznej: odpowiednie zachowanie podczas koncertu, przedstawienia operowego itp., tolerancja dla preferencji muzycznych innych osób oraz szacunek dla twórców i wykonawców;
Wychowanie do życia w rodzinie	<ul style="list-style-type: none">▪ jest odpowiedzialny za własny rozwój i samowychowanie;
	<ul style="list-style-type: none">▪ posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie <u>kultura</u> (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media);▪ posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie <u>życie społeczne</u> (np. wydarzenia i zjawiska społeczne)▪ posiada:<ul style="list-style-type: none">- podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego;- świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową;▪ w odniesieniu do kultury krajów obszaru nauczanego języka – posiada podstawową wiedzę dotyczącą m.in. ich literatury,

	historii, geografii;
Religia/etyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia swoimi słowami, dlaczego w kościele trzeba zachowywać się godnie i z szacunkiem, ▪ uzasadnia postawę szacunku i troski o własność swoją, cudzą i wspólną, ▪ wyjaśnia, na czym polega postawa prawdomówności i uczciwości.

4. Bezpieczeństwo – profilaktyka zachowań ryzykownych (problemowych)

Przedmiot	Wymagania szczegółowe – uczeń
Wychowanie przedszkolne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna i posługuje się numerami alarmowymi, potrafi sformułować komunikat wiewania pomocy; ▪ wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, wymienia własne prawa i obowiązki, przestrzega ich i stosuje je w codziennym życiu; ▪ rozróżnia podstawowe znaki drogowe, stosuje przepisy bezpieczeństwa w ruchu drogowym i miejscach publicznych; przestrzega zasad zachowania się środkach publicznego transportu zbiorowego; ▪ stosuje się do zasad bezpieczeństwa w szkole, odnajduje drogę ewakuacyjną, rozpoznaje znaki i symbole informujące o różnych rodzajach niebezpieczeństw oraz zachowuje się zgodnie z informacją w nich zawartą; stosuje zasady bezpiecznej zabawy w różnych warunkach i porach roku; ▪ ma świadomość istnienia zagrożeń ze środowiska naturalnego, np. nagła zmiana pogody, huragan, ulewne deszcze, burza, susza oraz ich następstwa: powódź, pożar, piorun; określa odpowiednie sposoby zachowania się człowieka w takich sytuacjach;
Edukacja wczesnoszkolna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, wymienia własne prawa i obowiązki, przestrzega ich i stosuje je w codziennym życiu; ▪ rozróżnia podstawowe znaki drogowe, stosuje przepisy bezpieczeństwa w ruchu drogowym i miejscach publicznych; przestrzega zasad zachowania się środkach publicznego transportu zbiorowego; ▪ stosuje się do zasad bezpieczeństwa w szkole, odnajduje drogę ewakuacyjną, rozpoznaje znaki i symbole informujące o różnych rodzajach niebezpieczeństw oraz zachowuje się zgodnie z informacją w nich zawartą; stosuje zasady bezpiecznej zabawy w różnych warunkach i porach roku;

	<ul style="list-style-type: none">▪ ma świadomość istnienia zagrożeń ze środowiska naturalnego, np. nagła zmiana pogody, huragan, ulewne deszcze, burza, susza oraz ich następstwa: powódź, pożar, piorun; określa odpowiednie sposoby zachowania się człowieka w takich sytuacjach;▪ stosuje zasady bezpieczeństwa podczas korzystania z urządzeń cyfrowych, rozumie i respektuje ograniczenia związane z czasem pracy z takimi urządzeniami, oraz stosuje zasady etykiety;▪ rozróżnia pożądane i niepożądane zachowania innych osób (również uczniów) korzystających z technologii, zwłaszcza w sieci Internet;
Wychowanie fizyczne	<ul style="list-style-type: none">▪ omawia zasady bezpiecznego zachowania się nad wodą i w górach w różnych porach roku;▪ omawia konsekwencje zdrowotne stosowania używek w odniesieniu do podejmowania aktywności fizycznej;▪ wymienia zasady bezpiecznego korzystania ze sprzętu sportowego;▪ wymienia najczęstsze przyczyny oraz okoliczności wypadków i urazów w czasie zajęć ruchowych, omawia sposoby zapobiegania im;▪ wskazuje zagrożenia związane z uprawianiem niektórych dyscyplin sportu;
Informatyka	<ul style="list-style-type: none">▪ rozróżnia pozytywne i negatywne zachowania innych osób (również uczniów) korzystających z technologii, w tym zwłaszcza w sieci Internet;▪ przestrzega ogólnie przyjęte zasady związane z bezpieczeństwem w Internecie;▪ posługuje się technologią zgodnie z przyjętymi zasadami i prawem; przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy;▪ uznaje i respektuje prawo do prywatności danych i informacji oraz prawo do własności intelektualnej;▪ wymienia zagrożenia związane z powszechnym dostępem do technologii oraz do informacji i opisuje metody wystrzegania się ich;▪ stosuje profilaktykę antywirusową i potrafi zabezpieczyć przed zagrożeniem komputer wraz z zawartymi w nim informacjami;▪ ocenia krytycznie informacje i ich źródła, w szczególności w sieci, pod względem rzetelności i wiarygodności w odniesieniu do rzeczywistych sytuacji, docenia znaczenie otwartych zasobów w sieci i korzysta z nich;
Technika	<ul style="list-style-type: none">▪ przewiduje zagrożenia płynące z niewłaściwego użytkowania sprzętu technicznego;▪ analizuje sytuacje zagrażające zdrowiu i życiu podczas pracy z narzędziami i urządzeniami (procedura postępowania podczas wypadku przy pracy; umiejętność udzielenia pierwszej pomocy przedmedycznej w typowych sytuacjach zagrożenia);
WOS	<ul style="list-style-type: none">▪ rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną

	<p>i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wymienia osoby i instytucje, które należy powiadomić w takich sytuacjach;</p> <ul style="list-style-type: none">▪ przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów Internetu; rozpoznaje przemoc w cyberprzestrzeni i wyjaśnia, jak należy na nią reagować;▪ wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie wykroczeń i przestępstw;▪ przedstawia uprawnienia policjantów i funkcjonariuszy innych służb porządkowych oraz swoje prawa w kontakcie z tymi służbami;
Edukacja dla bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none">▪ —wymienia przykłady nadzwyczajnych zagrożeń (pochodzenia naturalnego i wywołane przez człowieka);▪ —wymienia zasady ostrzegania ludności o zagrożeniach; rozróżnia poszczególne sygnały alarmowe i środki alarmowe; omawia zasady właściwego zachowania się w razie uruchomienia sygnałów alarmowych;
Wychowanie do życia w rodzinie	<ul style="list-style-type: none">▪ świadomie i odpowiedzialnie korzysta ze środków społecznego przekazu, w tym z Internetu, dokonując wyboru określonych treści i limitując czas im poświęcany;
Matematyka	<ul style="list-style-type: none">▪ poszukuje, porządkuje, krytycznie analizuje oraz wykorzystuje informacje z różnych źródeł;
Religia/etyka	<ul style="list-style-type: none">▪ reaguje na niewłaściwe zachowania w określonej grupie,▪ prezentuje właściwe postawy w stosunku do otaczającego środowiska, przyrody oraz własnego ciała,▪ podaje przykłady właściwego spędzania wolnego czasu, z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa w czasie gier i zabaw ruchowych oraz poruszania się po drodze;▪ podaje propozycje asertywnych zachowań w przypadku presji otoczenia.